

Dr. P. E. Müller:

Dansk Skovbrugsstatistik.

Omrids af en dansk Skovbrugsstatistik ved P. E. Müller. Samt Optegnelser om vore Skoves mindre Bidrag til Landboernes Fornødenheder, ved P. E. Müller og S. Thalbitzer. Særskilt Aftryk af «Tidsskrift for Skovbrug» V. Kjøbenhavn 1881.
(268 S. + 4 Kort.)

Det paahviler Statsmyndighederne — fordi kun de i Almindelighed ville kunne gjøre det — at sammenskaffe det store statistiske Materiale, der er nødvendigt for Bedømmelsen af Folkets økonomiske Virksomhed. For Statistiken over den Gren af den økonomiske Virksomhed, som Skovbruget repræsenterer, have de danske Statsmyndigheder imidlertid gjort saare lidet, «uagtet neppe nogen Erhvervsgren mere end Skovbruget med sine lange Venteperioder og sin store Langsomhed er henvist til Statistiken, naar det skal udvikles paa rationel Maade.» Dr. P. E. Müller har ikke ment ved sin Bog at overflødiggjøre en ad officiel Vej tilvejebragt dansk Skovbrugsstatistik; thi han har jo gennem sex Aars Arbejde med denne haft rig Lejlighed til at erfare, at Indsamlingen og Bearbejdelsen af den hele Skovbrugsstatistik overskrider Enkeltmands Kræfter. Men han har hos c. 240 forskjellige Avtoriteter og Privatpersoner indsamlet Bidrag, og disse Bidrag have sat

Dr. P. E. Müller:

Dansk Skovbrugsstatistik.

Omrids af en dansk Skovbrugsstatistik ved P. E. Müller. Samt Optegnelser om vore Skoves mindre Bidrag til Landboernes Fornødenheder, ved P. E. Müller og S. Thalbitzer. Særskilt Aftryk af «Tidsskrift for Skovbrug» V. Kjøbenhavn 1881.
(268 S. + 4 Kort.)

Det paahviler Statsmyndighederne — fordi kun de i Almindelighed ville kunne gjøre det — at sammenskaffe det store statistiske Materiale, der er nødvendigt for Bedømmelsen af Folkets økonomiske Virksomhed. For Statistiken over den Gren af den økonomiske Virksomhed, som Skovbruget repræsenterer, have de danske Statsmyndigheder imidlertid gjort saare lidet, «uagtet neppe nogen Erhvervsgren mere end Skovbruget med sine lange Venteperioder og sin store Langsomhed er henvist til Statistiken, naar det skal udvikles paa rationel Maade.» Dr. P. E. Müller har ikke ment ved sin Bog at overflødiggjøre en ad officiel Vej tilvejebragt dansk Skovbrugsstatistik; thi han har jo gennem sex Aars Arbejde med denne haft rig Lejlighed til at erfare, at Indsamlingen og Bearbejdelsen af den hele Skovbrugsstatistik overskrider Enkeltmands Kræfter. Men han har hos c. 240 forskjellige Avtoriteter og Privatpersoner indsamlet Bidrag, og disse Bidrag have sat

ham i Stand til at levere et Omrids af det danske Skovbrugs Vilkaar, — dog ikke blot «et nogenlunde brugbart Omrids», men et udmærket smukt, med usædvanlig Dygtighed gennemført Arbejde.

Det af Forf. indsamlede Materiale giver Oplysning om Benyttelsen af henved $\frac{2}{3}$ af Landets Skovareal og om Forbruget i de vigtigste af vore trækonsumerende Industrier. Det er indsamlet i 1875 og følgende Aar. I de fire Aar 1875—78 udsendtes til en stor Mængde Skovbrugere Skemata til Udfyldning med Oplysninger om en Række Forhold vedkommende Kulturerne, Hugsterne og Sortimentspriserne i det sidst forløbne Regnskabsaar. Det havde vel været bedre, om Oplysningerne havde strakt sig over en længere Aarrække; men forskellige praktiske Hensyn gjorde den valgte Fremgangsmaade tilraadelig. Om Materialets Beskaffenhed og Bearbejdelse udtaler Forf. sig i Indledningskapitlet, hvor der ogsaa findes interessante Bemærkninger om Undersøgelsens Formaal. Og paa Basis af det indsamlede Materiale omhandles da: Skovarealet (dets Størrelse og Benyttelse), Produktionen, Forhandlingen af indenlandske Skovprodukter, Indførslen af fremmede Skovprodukter, Forbruget, vort Skovbrugs Retning. Endelig indeholder Bogen nogle «Optegnelser om vore Skoves mindre Bidrag til Landboernes Fornødenheder.»

Om det danske Skovareal foreligger der kun ufuldstændige Oplysninger. Hvad Statistisk Tabelværk indeholder herom, er hverken fuldstændigt eller paalideligt. For 1861 beregnede Statistisk Bureau Danmarks

Skovareal at være 319,102 Tdr. Land. Tallet var ikke nøjagtigt; men selv om det kunde betragtes som nogenlunde rigtigt i 1861, maa det i ethvert Fald nu være for lavt. Betydelige Arealer ere i den sidste Snæs Aar inddragne under Skovkultur: i Jyllands Heder og Klitter har Staten i de sidste 20 Aar inddraget omtr. 13,000 Tdr. L. til Beplantning; Hedeselskabet havde indtil Udgangen af 1879 indtaget til Beplantning i 82 Plantager i Jylland henved 17,000 Tdr. L.; alene under Statens og Hedeselskabets Virksomhed er Jyllands Skovgrund saaledes voxet med henved 30,000 Tdr. L.; og hertil kommer endnu de meget anselige Arealer, der ere indtagne til Beplantning af Private. Paa den anden Side er der vel hist og her, især i Jylland, forsvundet tidligere Skovstrækninger; men denne Nedgang er i ethvert Fald ikke nær saa stor som hin Tilgang. Tilgangen løber rimeligvis op til mindst $3\frac{1}{2}$ Kvadratmil paa hidtil saa godt som uproduktiv Jord. Nøjagtigt kjende vi ikke Størrelsen af det danske Skovareal; men forsøger man en Kalkule, og benytter man Statistisk Bureaus Opgivelse fra 1861 som Udgangspunkt, saa bør man vistnok ikke ansætte Arealet til mindre end 350,000 Tdr. L. eller omtrent 34 Kvadratmil eller 5 pCt. af Danmarks Totalareal.

For det i Statistisk Tabelværk opførte ældre Skovareal maa Bevoxningen angives omtrent saaledes: Bøg $\frac{3}{5}$, Naaletræ $\frac{1}{5}$, Eg, Blødtræ og andet Løvtræ hver omtrent $\frac{1}{15}$ af det bevoxede Areal. Medens Egen viger stærkt, vinde Naaletræerne en stedse større Udbredelse; nu optage de sikkert et Areal paa omtrent 8 Kvadratmil. For Højskovdriften beregner Forf. 94 pCt., for Lavskovdriften (især Ellemoser, ogsaa de jyske

i historisk og naturhistorisk Henseende saa interessante Hedekrat, Levninger af Landets gamle Egeskove) 6 pCt. af det i de officielle Lister opførte Skovareal. Pilelavskovdriften spiller kun en meget ringe Rolle. Landets hele Areal af Pileplantager — væsenligt anlagt i den sidste halve Snes Aar med Kmhr. Oppen-Schildens store og fortrinlige Pileanlæg ved Uetersen i Holsten som Forbillede — udgjør vist næppe 200 Tdr. L., hvis Produktion er meget langt fra at kunne dække Landets Forbrug. Af Skovenes Totalareal antages omtrent 18 pCt. at være ubevoxet: Moser, Veje, Tjenestejord osv.

Vedudbyttet af vore nogenlunde veldrevne Skove paa Oerne beregner Forf. til gennemsnitligt c. 100 Kbf. pr. Td. L. bevoxet Areal, og i Jylland til gennemsnitligt 75—80 Kbf. pr. Td. L. Saaledes i Øjeblikket. Hvorledes Forholdene ville stille sig i Fremtiden, er jo et helt andet Spørgsmaal. Paa mange veldrevne Distrikter vil Udbyttet stige; men paa talrige andre vil det dale, naar de gamle Masser om 20—30 Aar ere forbrugte. Der findes sikkert kun forholdsvis faa Bøgebevoxninger paa over 100 Aar, som ikke ere eller i den nærmeste Fremtid ville blive anhuggede, og dermed maa det anses for givet, at Danmark med Udgangen af det nittende Aarhundrede vil have fortæret Størstedelen af sine gamle, inden Indførelsen af et ordnet Skovbrug af Naturen skabte Træmasser; Naturgodet vil være opbrugt af vort Aarhundrede. — Ogsaa om Vedudbyttet efter Ejendomsforholdene meddeler Forf. nogen Statistik. Tallene tillade den Slutning, at Statens Skove blive fuldt saa stærkt benyttede som Privatskove af samme Størrelse. Tallene for Statsskove og store Privatskove ligge hverandre meget nær. De

smaa Privatskove give c. 10 pCt. mindre Materialudbytte end hine; rimeligt nok: hænger sammen med Skovbrugets Natur, den dilettantmæssige Forvaltning af Smaaskovene osv. — Ved udbyttet efter Træarten beregner Forf. saaledes: Bøgen leverer omtrent 70 pCt. af Udbyttet, Eg 10 pCt., andet Løvtræ 10 pCt., Naaletræ 10 pCt. Danmarks Skovbrug er aldeles overvejende, og sandsynligvis i højere Grad end noget andet med vort beslægtet Skovbrug, en Brændselsindustri. — Danmarks Barkproduktion ansætter Forf. til højst 62,700 Ctnr. (hvoraf 55,400 fra Øerne, og 7300 fra Jylland). Foruden Egebarken tilvirkes der i ganske enkelte Egne tillige Granbark og Birkebark; men det Kvantum, der af dette Materiale tilføres Markedet, er aldeles forsvindende. Kun i Frijsenborgs Skove har Tilvirkningen af Granbark en særegen Interesse, idet den er knyttet til disse Skoves Leverancer af afbarkede Naaletræstammer til Papirmassefabrikerne. Den temmelig kostbare Afbarkning, der er nødvendig for Papirmassematerialet, sker her gratis ved Barkens Anvendelse til Garvning.

Til den forholdsvis stærke Benyttelse af vore Skove for Øjeblikket svarer et meget betydeligt Kulturareal: gennemsnitligt er der aarligt tilkultiveret 2,7 pCt. af Skovenes Totalareal. Foryngelse ved Plantning har i den Grad Overvægten over Foryngelse ad naturlig Vej og over kunstig Besaaing, at den mere end noget andet Træk i vor Skovdyrkning giver denne sin Karakter. Bøgen er den eneste Træart, der i nogen Udstrækning forynges ved naturlig og kunstig Besaaing. For de andre Træarters Vedkommende synes naturlig Foryngelse at være saa godt som ukjendt. Forf. kjender kun

en eneste større Egebevoxning, der i det sidste Decennium er forynget ved regelmæssig naturlig Besaaing, en Afdeling paa c. 70 Tdr. L. i den af Kammerherrede Thygeson ejede og betyrede Ring Skov i Aarhus Amt. Men ogsaa kunstig Saaning bruges kun sjældent. I det tilkultiverede Areal, der omfatter omtrent 15,000 Tdr. L. i Danmarks ældre Skovegne, indtage de forskellige kultiverede Træarter følgende Plads:

Naaletræ	46 pCt.
Bøg	45 —
Eg.....	2 —
Andet Løvtræ.....	7 —

Forf. mener endog, at der paa de i Danmark oprindelig fremmede Naaletræer i Virkeligheden falder en endnu større Procent end den angivne, — et betydningsfuldt Træk i vort Skovbrugs Retning. Blandt Naaletræer er det atter Rødgranen, der indtager Hovedpladsen: 80 pCt. af det anvendte Naaletræ er Rødgran. Det er saa meget mærkeligere, som dette Træ fra et plantegeografisk Synspunkt staar vor Skovkultur langt fjernere end Skovfyrren. At Skovfyrren ikke ifølge Plantegeografiens Vink i Stedet for Rødgranen indkaldtes fra Udlandet for at afløse Bøgen paa de magre og lette Jorder, er ogsaa af den Grund mærkeligt: at de indførte Naaletrævarer for den aldeles overvejende Part bestaa af Fyr, og at vore Bygningshaandværkere og andre større Konsumenter i Almindelighed langt foretrække dette for Gran, hvilket vil besværliggjøre Afsætningen fra vore indenlandske Naaleskove. Skovfyrrens ringe Udbredelse skyldes vistnok for en Del det maadelige Held, vore Forstmænd have haft med Dyrkningen af denne Træart, et Forhold, der efter Forf.s Anskuelse

til en vis Grad skyldes manglende Kundskab om Fyrreskovens Ejendommeligheder og mangelfuld Erfaring i dens Drift. Blandt Løvtræerne er den meget omfattende Indskrænkning af Bøgens Udbredelse særlig paa-faldende: Bøgen maa vige Pladsen for Naaletræerne, paa de magre Jorder af Rullestenssandet vil Bøgen tidligere eller senere forsvinde. Ogsaa Egens ringe Udbredelse er paa-faldende. Af de øvrige Løvtræer gaar Hovedmassen til Ask, Løn, El og Birk. Skovkulturen er bleven tilstrækkelig udbredt i vort Land, til paa en meget følelig Maade at forandre Skovenes Fysiognomi. Ved Udgangen af dette Aarhundrede ville vore Skove for største Delen være formede af Kulturen. Denne vil ikke alene have opbrugt Størsteparten af de gamle Træmasser; men Skovene ville ikke engang være en umiddelbar og naturlig Fortsættelse af de oprindelige Bevoxninger; de ville for en ganske overvejende Del være omskabte ved en bevidst, industriel Indgriben af Mennesket. Der er, siger Forf., maaske ikke nogen anden evropæisk Stat, om hvilken dette gjælder i samme Grad som om Danmark.

I et Afsnit, om Produktionens almindelige Karakter, henviser Forf. til, at naar man undtager Statsskovene, kan man sige, at vor Skovdrift først er begyndt med Fredskovforordningen af 1805. I de kongelige Skove i Nordsjælland var der allerede 30—40 Aar tidligere, under v. Langen og hans Samtidige Gram, begyndt en ordnet Drift af Skovene; men næsten alle Privatdistrikter bleve saare primitivt behandlede, snart hensynsløst plyndrede, snart overdrevent skaanede, og kun ganske faa vare i Slutningen af foregaaende og Begyndelsen af dette Aarhundrede blevne indrettede til

planmæssig forstlig Drift, saaledes Skovene paa Reventlow'ernes Godser. Først efter Udskiftningen og Indfredningen begyndte en planmæssig Drift, ogsaa af Privatskovene, at blive almindeligere, og fra dette Tidspunkt af har Skovbruget arbejdet sig jævnt op i Danmark. Nu tør det siges, at staa paa et ret respektabelt Standpunkt, omend adskilligt endnu er tilbage at ønske. Omtrent Halvdelen af Danmarks Skove er opmaalt og reguleret; men neppe mere end $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ af Skovene bestyres af Mænd med forstlig Indsigt, og Fagets Udvikling har lidt under, at Privatskovene almindeligvis bleve bestyrede af Embedsmænd, medens Besidderne især have kastet deres Interesse over Agerbruget. Materialudbyttet af Skovene naar, i Sammenligning med andre Lande, en ganske respektabel Størrelse. Danmarks Skovbrug, der nærmest slutter sig til det tyske, er maaske et af dem, der i det største Omfang er kommet bort fra det Formaal at bevare og vedligeholde Skovene som oprindeligt Naturgode; det er maaske i højere Grad end noget andet skredet frem ad den Vej, der maa føre til en rent industriel Basis for Skovbruget. Dette gjælder alle Arter af Besiddere; saavel Staten som offentlige Stiftelser, Stamhuse og Privatejere følge i Hovedsagen de samme Principer for Skovdrift, medens i Landene syd for os i ethvert Fald Staten (Frankrig), men hist og her tillige en Del andre Skovejere (Tyskland) ved meget lange, stundom over 200-aarige Omdrifter (Egen), fastholde det Program, at Skovdriften bør bestaa i en Vedligeholdelse og en maadeholden Benyttelse af det gamle Naturgode til Gavn for Konsumenten, men til umiddelbart Tab for Producenten. Det nationaløkonomiske Spørgsmaal, om denne Udvikling er beklage-

lig eller gunstig, drøfter Forf. ikke; han har kun villet pege paa et Faktum, der ikke altid er blevet ret forstaaet.

Ogsaa et andet ældre Formaal for Skovdriften synes vort Brug i Almindelighed at have opgivet, nemlig Landets vedvarende Forsyning med de svære, værdifulde og sjeldne Sortimentter, som Beboerne oprindelig have faaet fra vore egne Skove, men som de snart, naar de gamle Beholdninger ere helt opbrugte, alene kunne faa fra Udlandet, enten betyngede med store Transportomkostninger for disse tungt bevægelige Effekter eller i Form af mere eller mindre fuldstændigt forarbejdede Trævarer. Ved at betragte Kulturstatistiken ser man, at vor Skovdyrkning ikke synes at tænke paa at forsyne os med det fornødne Egetræ og andre kostbare Træsortimenter. Man kan sige, naar man holder sig til store Træk, at vor Skovdyrkning halvt bestaar i at frembringe Brændsel, halvt i at tilvejebringe tarvelige eller middelmaadige Naaletræsorbitimenter, altsaa lutter Godtkjøbsvarer, der aldrig ville blive sjeldne paa Markedet, men som det tildels betaler sig bedst at tilvirke for Øjeblikket.

Den store Diskussion — bemærker Forf. mod Slutningen af dette Afsnit — den store Diskussion, der føres i Udlandet om, hvorvidt Skovbrugets Formaal direkte skal modtage sit Præg af Hensyn til det Almene, skal gøres socialistisk ved lange, for Producenten urentable Omdrifter, der skaffe Konsumenterne visse vigtige Raastoffer til billig Pris, eller hvorvidt det fortrinsvis skal bringes til at tjene Enkeltmands industrielle Interesser, og kun ad denne Omvej det fælles Hele, dette Problem synes at være i Begreb med ad praktisk Vej

at løses i Danmark, i et af de skovfattigste af alle Europas Lande, men rigtignok ganske umærkeligt, og uden at den betydningsfulde Overgang fra det socialistiske Program, der dikterede Forordningen af 1805 og vore ledende Forstmænds Bestræbelser i Aarhundredets første Menneskealder, til det industrielt-individualistiske Program nogensinde for Alvor er bleven rejst eller drøftet hos os.

I et derefter følgende Afsnit om «Forhandlingen af indenlandske Skovprodukter» gives først nogle Oplysninger om de udbudte Sortimentter. Der er en Del Forskjel mellem de forskjellige Landsdeles Stilling i dette Forhold; men for Danmark i det Hele vil man, mener Forf., kunne antage, at omtrent 11 pCt. af Løvtræmassen finder Anvendelse som Gavntræ, 89 pCt. derimod som Brændsel. Navnlig for vor Hovedtræart, Bøgen, er Gavntræanvendelsen af ganske underordnet Betydning, — et særdeles ugunstigt Forhold, da Bøgegavntræets Værdi forholder sig til Kløvbrændets omtrent som 2 til 1. Og dette ugunstige Forhold kan ikke tilskrives Bøgetræets Beskaffenhed; meget Bøgetræ, der hos os anvendes som Brændsel, vilde i andre Lande blive benyttet som Gavntræ. Af Naaletræerne finder maaske 80—85 pCt. Anvendelse som Gavntræ, eller omtrent Alt, hvad der paa nogen Maade kan benyttes til Andet end Brændsel; kun Toppen, det fordærvede Ved og de slettest formede Stykker sælges som Brændsel, i Almindelighed til temmelig ringe Priser. Man kan vel saaledes antage, at kun c. 19 pCt. af vore Skoves Totaludbytte, eller — naar man fraregner Kvasset — knap 30 pCt. af Stammevedet anvendes til Gavn-

træ i Danmark — i de tyske Stater derimod vistnok mindst fra 35 til 70 pCt.

For mindst to Tredjedele af Landets Skove tør det antages, at Afsætningen umiddelbart til Forbrugerne spiller den overvejende Rolle. I Øernes og Østjyllands tætbefolkede Landskaber er denne Form for Markedet den aldeles overvejende; ja der er maaske ikke noget Land i Evropa, hvis Skovprodukter i Almindelighed omsættes og forsendes saa lidt som Danmarks. Dette hidrører dels fra Landets ringe Skovareal, dels fra Skovenes ringe Størrelse og jevne Fordeling, hvilket medfører, at Landboerne næsten overalt i de nævnte Egne kunne hente Skovprodukterne umiddelbart fra Produktionsstederne. Forf. udvikler de Fordele, som denne simple, sikre Afsætningsform har, men paapeger ogsaa dens Mangler, navnlig Vanskeliggjørelsen af Skovbrugets Forbindelse med Engroshandelen og den store Industri.

Blandt de Skovprodukter, der naa Forbrugerne gennem Mellemandlere, der alene besørge Varens Afsætning uden i nogen væsenlig Grad at forædle den, er uden Sammenligning Bøgefavnbrændet det vigtigste. Vore Skoves Produktion af Bøgebrænde anslaaes til c. 8,9 Mill. Kbf. eller henved 160,000 Favne og omtrent 38 pCt. af Landets hele Vedproduktion. Antager man, at Kjøbstadbefolkningen brænder ligesaa meget Brænde pr. Individ som Hovedstadens Beboere, saa konsumeres der i Landets Byer c. 96,000 Fv. Brænde, af hvilke c. 42,000 Fv. indføres fra Udlandet, og altsaa c. 54,000 Fv. leveres af vore egne Skove. Hovedmassen af dette Kvantum gaar sandsynligvis gennem Mellemandleres Hænder. Faas end,

navnlig i Kjøbstæderne, noget Brænde direkte fra Skovene, saa forbruges paa den anden Side vistnok mere Brænde pr. Individ dør end i Kjøbenhavn, og desforuden forsynes tillige enkelte Landdistrikter tildels ved Mellemlhandlere, saa at man vistnok ikke kan anslaa disses Omsætning til mindre end det nævnte Kvantum, der vil repræsentere en Bruttoomsætning af omtr. 1½ Mill. Kr. aarligt. Kun om Forbruget i Hovedstaden, der jo ogsaa er det vigtigste Afsætningssted for Bøgebrænde, haves nogenlunde udtømmende Oplysninger: men disse ere ogsaa overordenligt betegnende. Forf. meddeler bl. a. nedenstaaende særdeles interessante Tabel:

Forbrug af Brænde og Stenkul i Kjøbenhavn
(Import ÷ Export).

Femaar.	Totalforbrug.		Forbrug pr. Individ.	
	Brænde.	Stenkul.	Brænde.	Stenkul.
	Favne.	Tdr.	Favne.	Tdr.
1841—45	41,080	157,780	0,31*	1,22
46—50	41,250	328,520	0,311	2,47
51—55	45,400	486,030	0,307	3,2*
56—60	46,030	645,350	0,282	3,53
61—65	42,090	888,400	0,234	4,93
66—70	44,790	1,105,360	0,226	5,5*
71—75	44,120	1,407,950	0,204	6,39
76—80	50,830	2,264,250	0,194	8,63

Talene ere i højeste Grad talende. Endnu mærkeligere Tal vilde man faa, naar man gik tilbage til Slutningen

*) Kjøbenhavns Stenkulsforbrug er noget mindre end Tabellen viser, da Staden udfører noget Kul til Provinserne. Dette Kvantums Størrelse haves kun oplyst for 1877, da 5½ pCt. af Importen siges at være bleven udført paa denne Maade.

af forrige eller Begyndelsen af dette Aarhundrede, da der i den Grad ødsledes med Brænde, at Kjøbenhavn med knap en Tredjedel af sin nuværende Befolkning forbrugte adskilligt mere Brænde end nu. Af det Brænde, der nu for Tiden forbruges i Kjøbenhavn, tilføres omtrent to Tredjedele fra Udlandet; tidligere kun én Tredjedel. Men ikke alt det Brænde, der kommer til Kjøbenhavn, benyttes som Brændsel: en ikke ringe Bifortjeneste have Mellemandlerne ved at foretage en Sortering af det indkjøbte Brænde, hvorved de rene Stykker udskilles og afhændes til Gavnbrug, til Forfærdigelse af Stolerygge, Stole- og Bordben osv. — Foruden med Bøgebrænde drives nogen, men ikke megen, Handel med Egeskibstømmer. Derimod drives der næsten slet ingen Mellemandel med Naaletrætømmer; men Manglen paa Forbindelse mellem vore Naaletræproducerer og Tømmerhandlerne kan, hævder Forf., ikke fortsættes i Længden, uden at Udbyttet af vor stærkt voxende Naaletrædyrkning i høj Grad maa trykkes derved, og der findes allerede Distrikter, som paa den alvorligste Maade lide herunder. En af Aarsagerne til dette ugunstige Forhold er vore større Træforbrugeres Aversion mod den danske Gran, der omtrent er vort eneste Naaletræ, og deres Forkjærlighed for udenlandsk Fyr. Ringeagten for den danske Gran, selv den smukkeste Gran, er saa stor i Publikum, at en af Viborgs største Tømmerhandlere svarede paa en Forespørgsel af Forf., om hvorfor han ikke førte Tømmer fra den nærliggende Stendalsgaard Plantage, hvis Priser have været meget trykkede i de senere Aar: dersom det rygtedes, at jeg førte «Plantagetræ», vilde alle mine Kunder forlade mig. Andre Grunde kunde virke med til, at Handelen

med vort Naaletræ er saa ubetydelig: mangelfuld Sortering og Tildannelse i Skovene, ugunstig Salgsmaade ved Avktion over Smaapartier i Hugsterne osv. Men den mærkeligste Grund er den nævnte Uvilje. Egenlig — skriver Forf. — kjende vi aldeles ikke noget nærmere til Beskaffenheden af vort Grantræ, og det vilde være overordenligt heldigt, om Landets største Naaletræproducent, Staten, vilde lade anstille systematiske Forsøg med denne Trævares Anvendelighed til forskjelligt Brug, saa at man enten kunde faa udryddet den gamle Fordom om vort Naaletræs slette Egenskaber (Skjørhed, ringe Varighed), eller, dersom disse slette Egenskaber virkelig existere, kunde indskrænke Dyrkningen af Granen, der hidtil kun har fundet Anvendelse til Smaa-bygninger paa Landet, og i Stedet for dyrke Skovfyr eller andre Naaletræarter. Der maa i ethvert Fald, fastslaar Forf., gribes kraftigt ind i disse Forhold, naar vor stærkt voxende Dyrkning af Rødgran ikke skal blive ganske forfejlet.

Et saa tungt bevægeligt Raaproduct som Veddet maa der i Almindelighed gives en vis Tildannelse, det maa forædles, naar det skal underkastes en længere Transport. Selv en 4 til 5 Miles Transport pr. Axel af den utildannede Vedmasse kan meget ofte reducere Værdien paa Produktionsstedet til en altfor uforholdsmæssig ringe Størrelse. Men i et Land som Danmark, hvor Afsætningen direkte til Konsumenten er Hovedsagen, og hvor Engroshandelen med indenlandsk Træ hovedsagelig optages af Brændehandelen, hvor Gavntræet i det Hele spiller en saa ringe Rolle, der kan den Mellemandel, for hvilken Raaproductets Tildannelse er Hovedsagen, kun indtage en

beskeden Plads, om den end i de senere Aar synes at have taget noget Opsving. Forf. giver her nu først nogle Oplysninger om de haandværksmæssige Smaa-industrier, navnlig Træskofabrikationen i Silkeborg-egnen, Hjulmandsindustrien og Kulbrændingen. Derefter giver han Meddelelser om de nyere Tidens Anlæg af Fabriker til Træets Forædling, for Jyllands Vedkommende navnlig Frijsenborg- og Silkeborgegnene, hvor der findes Anlæg af alle Størrelser, lige fra den store smukke, Grevskabet Frijsenborg tilhørende Trævarefabrik «Bastian» i Horsens til Smaasave, bestaaende af en eneste Rundklinge, dreven ved Vindkraft og ejet af Smaafolk. Af virkelig store Anlæg med mange kostbare Maskiner og en fuldstændigere Organisation, saadanne som forekomme i eller umiddelbart ved Udlandets store Skovkomplekser, og som i en forbavsende Grad tjene til at hæve Træets Værdi paa Produktionsstedet, findes ingen hos os. Slige store Værker maa arbejde uafbrudt for at kunne betale det kostbare Anlæg og Personale, og det hele Apparat er saa omfattende, at det maa forbruge større Masser af Træ, end nogen enkelt dansk Skovegn sandsynligvis kan levere. Som den eneste Fabrik, der ved sin Beliggenhed og sin Størrelse peger henimod Karakteren af hine Udlandets store Træindustrier i Skovegnene, nævner Forf. Hillerød Savværk, først anlagt i 1868 i Grib Skov ved Esrom Sø i mindre Stil, derefter, efter at være afbrændt, flyttet i 1870 til Hillerød Jernbanestation, hvor det er udviklet til et af vore største Savværker. Og foruden om denne Fabriks Produktionsforhold bringer Forf. statistiske Oplysninger om Grønvold og Schous Savværk i Slagelse, den ovennævnte Fabrik «Bastian», vor største Fabrik for Tildannelse af

Løvtræ, endvidere om de jydsk Fabriker for Tilvirkning af Papirmasse af Træ, særligt Frijsenborgs, om Tilvirkningen i det Store af Slagler til Tærskpeleje. ligeledes i Frijsenborgegnen osv. Endelig slutter han dette Afsnit med nogle kortere Oplysninger om den industrielle Mellemandel, der er knyttet til Forbrugsstedet, og fremhæver her særligt Manglen af et Træmarked i Kjøbenhavn. En stor Del af de i dette og det følgende Afsnit meddelte Oplysninger om de enkelte Forretningers Produktions- og Afsætningsforhold skyldes Opgivelser fra selve de paagjældende Handelsfirmaer og industrielle Etablissementer.

Vor Indførsel af Træ og Trævarer var i 1875—79 et Kvantum af $14\frac{1}{2}$ Mill. Kbf. til en Værdi af $14\frac{1}{2}$ Mill. Kr., altsaa mere end 7 Kr. pr. Individ, medens Frankrig kun betaler Udlandet 3 Kr. pr. Individ for de samme Varer, England derimod henved 10 Kr. Landet betaler gennemsnitlig 1 Kr. pr. Kbf. indført Træ, medens Værdien af indenlandsk udført Snedker- o. a. Arbejde naar c. 100 Kr. pr. Kbf. — Desforuden have vi en ikke ringe Indførsel af Garvematerialier. Indførslen kommer ubetinget mest fra Sverig; dernæst fra Tyskland, Norge, Rusland. Om den Maade, hvorpaa Danmarks Træimport foregaar gennem mellemrigsk Smaahandel, gennem fremmede store Handelshuse og gennem indenlandske Engrosforretninger, giver Forf. forskjellige Oplysninger.

Om Toldloven bemærker han, at den ikke synes at have taget Hensyn til vort Skovbrug, men at den dog ikke er forbleven uden Virkning paa Afsætningen af indenlandsk Træ. Egens Toldfrihed har saaledes vistnok Del i den stærke og noget trykkende Konkur-

rence, som den betydelige Import af dette Træ har fremkaldt for vore Producenter. Paa den anden Side er det meget sandsynligt, at den temmelig høje Told paa Tagspaan og Træsko har begunstiget Vedligeholdelsen af Træskofabrikationen paa Landet og har fremkaldt Tilvirkningen af Tagspaan af vort Naaletræ. Men Toldens Hovedpost, Naaletrætømmeret og Savvarerne, er forbleven uden al Indflydelse paa vor Produktion, der ikke engang har forstaaet at benytte sin begunstigede Stilling. Størst Betydning har Tolden aabenbart for vore Haandværkere, for hvilke dog kun Afgiften paa forarbejdede Varer har kunnet være en Støtte, medens Tolden paa det Ubearbejdede maa have virket i modsat Retning.

Anslaar man Landets gamle Skovareal til 320,000 Tdr. L., vil den aarlige indenlandske Produktion kunne beregnes til omtrent $23\frac{1}{2}$ Mill. Kbf. Lægges hertil en Import paa $14\frac{1}{3}$ Mill. Kbf., faas et samlet Forbrug paa omtr. 38 Mill. Kbf., eller over 19 Kbf. pr. Individ. Imidlertid gaar det ikke an at benytte disse Tal, naar man vil sammenligne Import med indenlandsk Produktion; thi næsten alle de importerede Varer have modtaget nogen Tildannelse, forinden de naa os, hvorimod den indenlandske Produktion ovenfor er angivet som den fuldkomment raa Masse. For at komme til Talstørrelser, der kunne sammenlignes, maa man derfor fra den indenlandske Produktion drage Kvassortimenterne og til Importen lægge Svind ved Slingning og Savning. Saaledes modificeret, beregner Forf. et samlet aarligt Forbrug af Stammeved paa 33,8 Mill. Kbf., hvoraf 14,9 Mill. fra Landet selv, 18,9 derimod fra Udlandet. Men hvad der kommer fra Landet selv er overvejende Brænde,

medens Udlandet forsyner os med henved fire Gange mere Gavntræ, end vi selv frembringe. Til en udtømmende statistisk Fremstilling af Landets Træforbrug har det været ganske umuligt at fremskaffe det fornødne Materiale; men om en Række af de store træforbrugende Industrier har Forf. dog kunnet meddele mange Oplysninger, hvorved der opnaas et interessant Indblik i Forbrugets Hovedretninger. Saaledes først om Husbygning. Til Bygning af Huse, hedder det her, anvendes vistnok den ganske overvejende Del af vor Naaletræimport, der kan anslaaes til 10 à 11 Mill. Kbf. om Aaret, og omtrent Halvdelen af den indenlandske Naaletræproduktion, hvis Størrelse sandsynligvis andrager c. $2\frac{1}{3}$ Mill. Kbf. Man tør antage, at vore egne Skove neppe levere mere end 10 pCt. af det af Bygningshaandværkere anvendte Materiale (næsten udelukkende til simple Bygninger paa Landet); men dette Forholdstal bliver endnu mindre, naar man betænker, at den ovenanførte Størrelse af vore egne Skoves Bidrag er beregnet efter det runde Maal, medens saa godt som hele Importen er slignet og savet. Til alle bedre Huse anvendes udelukkende indført Fyrretræ. I Kontrakterne med Tømmerleverandørerne til almindelige Bygninger, findes dog sædvanligvis en Bestemmelse om, at 10 pCt. af Tømmeret maa være fremmed Gran; men i de værdifuldeste Huse taales aldeles ikke Gran. I en stor Mængde af de Huse, der i de senere Aar ere byggede paa Spekulation af Haandværkere, er der blevet anvendt meget Grantømmer, der har fristet Bygningsentreprenørerne ved sin større Prisbillighed; men det betragtes almindeligvis af Bygningshaandværkerne som et Materiale, der kun bruges i Godtkjøbsproduktionen,

og det tillægges kun ringe Varighed. Kun mindre Kvantiteter Løvtræ, navnlig Eg, anvendes ved Husbygning hos os, medens Egen i Udlandet benyttes hertil i langt større Omfang. Om Skibsbyggeriets Træforbrug, som Forf. derefter omtaler, bringer han ret talrige statistiske Oplysninger. Ved Omtalen af Jernbanerne henvises særlig til deres betydelige Forbrug af Sveller, næsten udelukkende fremmede Trævarer, for den ganske overvejende Del Fyr fra tyske Havne, mindre Partier Eg fra Sverig og Tyskland. Telegrafvæsenet, derimod, er den eneste større Institution, der hovedsagelig har henvendt sig til vore egne Skove for at forsynes med Naaletræ; men det er paa den anden Side en Kunde, der kun forbruger en forholdsvis ringe Masse; og det er alene Statstelegrafen, der forsynes fra Landets egne Skove, især Gran, dog ogsaa lidt Fyr; de andre Telegraflinjer have næsten alle, forsaavidt de ikke have faaet Pæle fra Statstelegrafen, anvendt svensk eller tysk Fyr. I Bødkerindustrien er Egen Hovedmateriale, sandsynligvis et Forbrug paa omtr. 600,000 Kbf., der for Størstedelen indføres fra nordtyske og russiske Havne, fra Sverig og Ungarn, og lidt fra Nordamerika. Bøg bruges navnlig til Smørtræer, især Dritler. Hertil bruges dog ogsaa nogen Ask, der giver smukkere og hvidere Fustager. Størstedelen af Landets Smørfustager fabrikeres rimeligvis af Træ fra vore egne Skove; men ikke engang paa dette særligt nationale Omraade har vort Skovbrug formaaet at holde den fremmede Konkurrence ude, og Leveringen af Bøgestaver, endog paa det skovrige Sjælland, er for en Del gaaet over til Udlandets, navnlig Sverigs, Skovdistrikter. Bøg anvendes ogsaa til Kjødtønder, Melfustager osv. Til de

store Kar i Bryggerierne anvendes bedste Fyr; dog siges ogsaa dansk Lærk her at anvendes med Fordel. Til Spunser i Øltønder anvendes betydelige Mængder Weymouthsfyr. Vognmagerindustrien anvender Fyr, Eg, Ask, Bøg, Birk, Pil, Teaktræ og andre oversøiske Træsarter, saasom Hickory, amerikansk Ask og Fyr, nyzeelandsk Kaoritæ, og flere andre Træsarter, tildels fra de fjerneste Egne. Møbelsnedkeriet anvender store Mængder Bøg, ogsaa meget Eg. Den danske Eg benyttes kun i ringe Mængde af vore Snedkere; den er for tung og tæt, svinder og kaster sig derfor meget; af denne Grund foretrakkes det lettere og tillige renere fremmede (mest sachsiske) Egetræ, der er mildere og lettere at bearbejde, men rigtignok koster tre Gange mere end dansk Eg. Møbelsnedkernes Forbrug af Naaletræ, Fyr, bestaar næsten udelukkende af saadanne Varer, som vore Skove ikke levere. Træskomageriet siges at absorbere mere end 1 Mill. Kbf. Træ om Aaret; hvorledes det nu end forholder sig med denne Kalkules Nøjagtighed, tør det dog antages, at Træskomageriet konsumerer en større Masse Løvtræ, især Bøg, dog ogsaa lidt El, fra vore Skove end nogen anden Forbrugsgren. Store Mængder Træ, Ask, Bøg m. m. gaa til Forarbejdning af Agerdykningsredskaber og Værktøj. Betydelige Mængder Naaletræ til Pakkasefabrikationen. Papirfabrikernes Forbrug af Træmasse, Svovlstikkefabrikernes af Poppel, Weymouthsfyr m. m. fortjene ogsaa at mærkes.

Forf. slutter sine Undersøgelser om Forbruget med nogle Bemærkninger om Forbrugets almindelige Karakter, af hvilke vi fremdrage følgende:

De første Decennier af dette Aarhundrede, der skabte

det danske Skovbrug, stillede dette en ganske bestemt Opgave. Man saa i det, som Olufsen udtrykte sig, «et Middel, der kunde med Tryghed modsættes den visse Nationalulykke, almindelig Brændselsmangel», medens Gavntræproduktionen ikke krævede synderlig Opmærksomhed, naar undtages Frembringelsen af Egeskibstømmer, hvorpaa der allerede dengang var Mangel; denne var det dog tildels allerede blevet for silde at afhjælpe, og Forbruget af Husbygningstømmer vilde «uden Tvivl efterhaanden formindskes». Brændselsproduktionen blev derfor Hovedopgaven, uagtet den — for at anføre Olufsens drastiske og pathetiske Udtryk — «maa anses som en af de vedvarende Lænker, hvormed Naturen har smeddet Danmark til Dørtærskelen af Middelmanadighedens Tempel», medens Produktionen af Gavntræ betragtes som en langt værdigere Benyttelse af Jorden. Den nævnte Opfattelse af vort Skovbrugs Formaal synes for en stor Del at have raadet i den traditionelle forstlige Praxis hos os lige indtil vor Tid. Men i de forløbne 80 Aar af dette Aarhundrede er der foregaaet to Forandringer i Træmarkedets Beskaffenhed, der gjøre en fortsat Anvendelse af det anførte Program langt mindre vel motiveret nu end dengang; det er Kommunikationsmidlernes Udvikling og Forbrugets Stigning. Medens man efter hine Tidens Konsum af Gavntræ maatte antage, at Landets, siden dengang næsten uforandrede Skovareal ved en god Behandling kunde levere det fornødne Kvantum heraf, saa er Forbruget steget saaledes, at Danmark, trods Skovdriftens ubestrideligt store Fremgang, næppe faar mere end $\frac{1}{5}$ af sit Gavnved fra vore Skove. Samtidig har Kommunikationsmidlernes Udvikling medført, at den bebudede og frygtede Brændemangel er udebleven, og

at Landet nu med lige Lethed forsynes med Gavntræ og Brændsel. Det synes derfor, som om Skovbruget, fra hvilket Standpunkt det saa end betragtes, nu med fuldkommen fri Hænder kan vende sin Produktion i den Retning, der er nyttigst og sikrest for det selv. Et Studium af Forbruget og en Kalkule over dets Størrelse kan derfor ikke længere oplyse, hvorledes vore Skove direkte skulle kunne beflicte sig paa at tilfredsstille Landets Fornødenheder, — thi dette er nu ganske umuligt baade for Brændslets og for Gavntræets Vedkommende; — det kan kun vise, hvilke Varer, der ere de hyppigst søgte paa Markedet og ere de sikreste at lægge Vind paa. Forf. udvikler da, hvorledes Brændselsforbruget, om det end fremdeles vil hævde en betydelig Plads i et agerdyrkende Land som Danmark, er i Aftagende, vistnok absolut, i ethvert Fald i Forhold til Befolkningen. Ganske modsat med Gavntræ, hvis Forbrug er i stærk Stigning. Navnlig er Naaletræet trængt frem til at optage en stor Del af den Plads i Forbruget, hvor Løvtræ tidligere havde Overhaand, — et Omslag, der fornemmelig hidrører fra Løvtræets, især Egens, stigende Sjældenhed paa Verdensmarkedet, hvilket dog spores svagere, efterhaanden som Sortimentet er mindre og lettere transportabelt. Forbruget af de simpleste Naaletræeffekter har svunget sig op i en umaadelig Grad; de bedre og værdifuldere Naaletrævarer, navnlig til Husbygning, forbruges ogsaa i store Kvantiteter, og kun af de allerkostbareste Sortimenter er Forbruget betydeligt mindre. Der er neppe nogen Tvivl om, at vort Skovbrug kan tilvirke paa en saadan Maade, at det betaler sig, baade de simple og en Del af de bedre Naaletrævarer, medens det vel maa renon-

cere paa at frembringe de allerfortrinligste Sortiment. Ogsaa af Løvgavntræet, til hvis Produktion Landets bedre Jorder vistnok særlig godt egne sig, er Forbruget særdeles stort, og ikke tilbagegaaende for nogle af de almindelige Træsarters Vedkommende; men dets Karakter har i lang Tid været i Færd med at undergaa en meget betydningsfuld Omdannelse, idet det navnlig falder paa de Varer, der kunne vindes af kortere omend temmelig føre Stammer (Træsko, Redskaber, Bødker-varer, Snedkervarer), medens de lange, svære Stammer (Skibsbyggeriet) nu søges mindre. Forf. har efter Skjøn opstillet følgende Beregning (1,7 Mill. Kbf. Bøg, 1,3 Mill. Kbf. Eg) over

Forbruget i Danmark af Gavntræ af Eg og Bøg,
fordelt paa de forskellige Industrier.

	Bøg.	Eg.
Skibsbyggeriet	1 pCt.	33 pCt.
Bødkerindustrien.....	12 —	48 —
Vognfabrikationen	22 —	10 —
Møbelfabrikationen.....	6 —	4 —
Træsko- og Tøffelmageriet.....	52 —	» —
Forfærdigelse af Redskaber	5 —	» —
Jernbanerne.....	» —	2 —
Forskjellige andre Industrier.....	2 —	3 —

Hovedforbruget af Gavntræ, hævder da Forf., har efterhaanden antaget en saadan Karakter, at denne Vare i Almindelighed i alle Driftsklasser kunde gjøres til Formaal for vor Skovdyrkning, uden at denne derfor vilde behøve at opgive Fordringen om Rentabilitet.

I det Foregaaende have vi antydet Hovedpunkterne i Dr. Müllers Omrids af Danmarks Skovbrugsstatistik. Men til sin statistiske Undersøgelse knytter han i et Slut-

ningsafsnit nogle mere almindelige Betragtninger over vort Skovbrugs Retning. Han fremhæver her først, at der ganske vist i Almindelighed ikke kan være Tale om en Overproduktion af Træ i vor indenlandske Industri, — tværtimod! Ligeoverfor Indskrænkninger i Træforbruget paa nogle Punkter staar paa andre Punkter en langt større Stigning, og Skovbrugeren i Almindelighed kan med fuldkommen Ro se paa sit Fags Fremtid. Men for det enkelte Land, eller det enkelte Distrikt, eller den enkelte Driftsklasse gjælder denne Sikkerhed slet ikke. Det er Konkurrencen, der her møder os, og som vil tvinge os til at opgive mange af de fra Fædrene nedarvede forstlige Traditioner, eller som, hvis dette ikke vil lykkes, vil svække vort Lands iforvejen lille og beskedne Skovbrug paa den føleligste Maade. De to Faktorer, der have skabt vort Skovbrug denne Konkurrence, ere: Kommunikationsmidlernes Udvikling og den industrielle Tildannelse af Træet. Forf. mener nu af sine Undersøgelser om Skovbrugets Retning at kunne uddrage følgende Slutninger: Driftens Hovedvægt bør lægges paa Gavntræproduktionen (men ikke paa saadanne Sortiment, der kun kunne underkastes en ringe Transport). Brændselfrembringelsen bør med al Energi søges indskrænket til at blive en Biforretning. I Importen af forædlede Varer vil vort Skovbrug imidlertid møde en haard Konkurrence for sine Varer; og i Betragtning af denne Konkurrence bør Skovbruget med de til dets Raadighed staaende Midler stræbe efter en omfattende Forædling af Gavntræsprodukterne saa nær Produktionsstederne som muligt.

Endelig udkaster Forf. et Program for vor Skovdrift. Herunder indgaar som Hovedpunkter Spørgs-

maalene om: Driftsarter, Driftsklasser og Træarter, Arbejdsdelingen mellem de forskellige Produktionskredse, Tildannelse og Forhandling, ny Skovanlæg. Kun hvad Forf. anfører om dette sidste Punkt, skulle vi her gjengive. Tilkultiveringen af Jyllands Hedeegne, hedder det her, er den af vort Skovbrugs Opgaver, som i det sidste Aarti har lagt Beslag paa størst almindelig Interesse. Det er hovedsagelig patriotiske Stemninger, som have vakt denne, og det er for en Del Forestillinger om disse Skovanlægs klimatiske og æsthetiske Betydning, der have udviklet og vedligeholdt den; men det beror dog uden Tvivl paa de ny Skovbrugs økonomiske Trivsel, hvorledes disse smukke Foretagenders Fremtid vil blive. Den paabegyndte Produktion kan være baseret paa fortrinsvis at tilfredsstille de lokale Fornødheder, eller især paa at frembringe Exporteffekter til videre Forbrugskredse. I første Tilfælde maa Opgaven blive at sprede et stort Antal mindre Plantager over hele Jylland, tildels at undgaa Kommunikationsaarerne, der indføre konkurrerende Produkter i Kredsen, at tilstræbe Fremstillingen af de tarvelige Smaaeffekter, som Landbrugerne især søge, og at overlade Tildannelsen til Forbrugerne. I andet Tilfælde maa Formaålet være at knytte Skovbrugene saa nær som muligt til Samfærdselsmidlerne, at tilvirke værdifuldere Varer, der kunne omsættes i videre Kredse, at give Produkterne en saa fuldkommen Tildannelse som muligt paa Produktionsstedet, og derfor at samle Skovanlægene i større Komplexer, der alene kunne bære de fornødne tekniske Etablissementer. Opgaverne ere altsaa diametralt modsatte, og det har allerede nu tilstrækkelig reel Betydning at overveje begges Værd for de foreliggende For-

hold. Et Skjøn over de jyske Hedeegnes Evne til at forbruge deres fremtidige Skoves Produkter vil være saa løst, at Forf. renoncerer paa at udtale Andet herom, end hvad der umiddelbart maa sluttes af de forhaandenværende Afsætningsforhold for dansk Naaletræ paa de jyske Landmarkeder. De ældre Hedeplantager, som allerede give Udbytte, men som dog endnu langt fra have naaet deres fulde Produktivitet, udgjøre ikke 7000 Tdr. L. og ere med store Afstande fordelte gennem Midtjylland, for Størstedelen paa Grænsen mellem de velbebyggede Østeregne og de udstrakte Hedelandskaber. Priserne paa Naaletræeffekterne ere i flere Plantager gode eller ret gode, saavidt vides ingensteds udmærkede i Sammenligning med Priserne paa Kjøbstædernes Tømmerlagre; men andre Steder ere Priserne slette, og ofte bliver kun en Del af de regulære Høgters Udbytte sælgeligt. Der er derfor neppe noget Træk i disse ældre Plantagers Afsætningsforhold paa de jyske Landmarkeder, der motiverer den Forøgelse fra 7000 til omtrent 40,000 Tdr. L., som Hedekulturerne have faaet i de sidste 15 Aar, saa at man efter de Data, der foreligge, maa anse det for utilraadeligt at basere Hedeskovbruget i Almindelighed paa selve Hedeegnenes Forbrug, saasnart Skovdyrkingen i disse antager saa store Proportioner, som den nu tegner til at faa. Efter alt Foreliggende at dømme, synes disse fattige og slet bebyggede Egenes Skovbrug at burde udvikles fortrinsvis efter Exportproduktionens Stil. Men heraf følger, som ovenfor nævnt, en bevidst og indenfor det Rimeliges og Muliges Grænser liggende almindelig Stræben efter dels at frembringe ikke spredte Smaaskove, men større Skovkomplexer, knyttede saa nær som muligt til Samfærds-

elsmidlerne og ikke fjernede fra dem, og dels af al Evne ved Valg af Træart og Behandlingsmaade at have de større Forbrugskredse mere for Øje end det snevre Landmarked.

I et Tillæg har Dr. Müller, tildels i Forening med Forstkandidat S. Thalbitzer, meddelt nogle «Optegnelser om vore Skoves mindre Bidrag til Landboernes Fornødenheder.»

Først handles her om Skovenes Høudbytte og om deres Tilskud af Gjødningsstoffer til Agerbruget. Dernæst om Skovene og Landalmuen, særligt om hvad Landalmuen tjener ved Skovarbejde om Vint-eren (over 1 Million Kr.), hvad den tjener ved Brænde-sankning (allermindst 13,000 fattige Familier, især paa Sjælland, mindre paa de andre Øer, mindst i Jyl-land, faa ved den et lille Tilskud til deres Underhold. I Jægersborg Hegn, for Exempel, sanke c. 170 fattige Koner i Aarets c. 18 Sankedage gennemsnitligt 4 Byrder à 60 Pd.; altsaa tilsammen aarlig 7344 Centner Brænde til en Værdi c. 850 Kr.), ved Støderydning, og ved Bærplukning. (I Jægersborg Hegn, for Exempel, plukkede i 1879 i c. 16 Dage 120 Koner hver Dag gennemsnitligt for hver Person 10 Pd. Himbær, altsaa en samlet Mængde af 192 Centner til en Værdi af noget over 2000 Kr.). Endelig gives nogle korte Op-lysninger om Jagten, der traditionelt spiller en ikke uvigtig Rolle for Forstmanden, men hvis pekuniære Betydning for Landet er saare ubetydelig.

I det Ovenstaaende have vi meddelt et Referat, der i alt Fald vil være udførligt nok til at vise, at Bogen langt fra ikke udelukkende har Interesse for Forstmænd eller for hvem der særlig beskæftiger sig med Skovbrugsspørgsmaal; den har en langt almindeligere Interesse, ja kan i Grunden læses med Nytte og Fornøjelse af Enhver, som paa en alvorligere Maade interesserer sig for vort Fædrelands økonomiske Forhold. Og den, der læser Bogen, vil sikkert, ligesom vi, modtage det Indtryk, at Overførster Dr. Müller har leveret et Værk, hvis Form er tiltalende, hvis Indhold er rigt, — et Værk, der vidner om stor Flid og fuldstændigt Herredømme og Oversigt over Stoffet, — et Værk, der er et meget smukt og værdifuldt Bidrag til vor økonomisk-statistiske Literatur.

Efter at Ovenstaaende var skrevet, er 18. Hefte af Falbe Hansen og Scharlings «Danmarks Statistik» udkommet. I dette Hefte har Dr. Müller leveret en Fremstilling af Skovbrugets Statistik. Han giver her først et Omrids af det danske Skovvæsens Historie i det 19. Aarhundrede, hvorefter han paa-begynder en Skildring af Skovenes og Skovbrugets nu-værende Tilstand. Hans Fremstilling i «Danmarks Statistik» supplerer paa en meget værdifuld Maade det ovenfor refererede Arbejde, og maa ligesom dette paa det Varmeste anbefales til vore Læseres Opmærksomhed.

A. F.-St.